

ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเรียนในชั้นเรียนปกติและการเรียนออนไลน์แบบกะทันหัน
ในช่วงการแพร่ระบาดของ COVID-19
Students' perceptions of classroom learning and emergency online learning
during COVID-19 pandemic

ดวงใจชนก พรธรรษา*¹ ปัญจพร พจนปัญญา² อธิปัตย์ บุญเหมาะ³
Duangjaichanok Pansa*¹ Punjaporn Pojanapunya² Atipat Boonmoh³

บทคัดย่อ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการเรียนในชั้นเรียนเป็นรูปแบบออนไลน์แบบกะทันหันด้วยการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาต้องคำนึงถึงผู้เรียนเป็นหลัก จึงมีงานวิจัยที่ศึกษาประสบการณ์ของผู้เรียนต่อการเรียนออนไลน์แบบฉุกเฉินมากมาย อย่างไรก็ตาม งานวิจัยส่วนใหญ่มองข้ามประสบการณ์ในชั้นเรียนปกติก่อนหน้านี้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้พิจารณาภาพรวมของการเรียนทั้งสองด้าน งานวิจัยนี้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่ได้เรียนทั้งในชั้นเรียนปกติและแบบออนไลน์แบบกะทันหันในภาคการศึกษาเดียวกันจำนวน 975 คน จากแบบสอบถามออนไลน์สามประเด็น คือ สัดส่วนรูปแบบการเรียน ข้อดี และข้อด้อยของการเรียนทั้งสองรูปแบบ ผลวิจัยแสดงให้เห็นว่านักศึกษายอมรับการเรียนแบบผสมผสานโดยเสนอให้มีสัดส่วนของการเรียนในชั้นเรียนร้อยละ 70 และแบบออนไลน์ร้อยละ 30 ในด้านข้อดีและข้อด้อย ในขณะที่ประเด็น 1) ปฏิสัมพันธ์ 2) บรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และ 3) อุปกรณ์และสัญญาณอินเทอร์เน็ต เป็นประเด็นที่ปรากฏเกี่ยวข้องกับข้อดีของการเรียนในชั้นเรียนและข้อด้อยของการเรียนออนไลน์ ประเด็นด้านการใช้เวลาและค่าใช้จ่ายและการกำหนดเวลาเรียน ปรากฏเกี่ยวข้องกับข้อดีของการเรียนออนไลน์และข้อด้อยของการเรียนในห้อง ข้อเด่นเฉพาะของการเรียนออนไลน์คือส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการจัดการเรียนของตนเอง และลดความเสี่ยงในการติดเชื้อ COVID-19 ส่วนข้อด้อยเฉพาะคือภาระงานที่เพิ่มขึ้นมาก ผลวิจัยนี้ได้ให้ ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงการสอนทั้งการสอนแบบออนไลน์เต็มรูปแบบในสภาวะฉุกเฉินและการสอนแบบผสมผสานของสองรูปแบบในสภาวะปกติ

คำสำคัญ การเรียนในชั้นเรียน การเรียนออนไลน์ การเรียนออนไลน์แบบกะทันหัน ความคิดเห็นของนักศึกษา COVID-19

¹อาจารย์, ประจำสาขาสีวาทศาสตร์ (Lecturer in Department of Language Studies)

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์, นักวิจัย, , ประจำสาขาสีวาทศาสตร์ (Assistant Professor Dr. in Department of Language Studies, Researcher)

³รองศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำสาขาสีวาทศาสตร์ (Associate Professor Dr. in Department of Language Studies)

^{1,2,3} คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพฯ ประเทศไทย

(School of Liberal Arts King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok, Thailand)

*Corresponding Author email: duangjaichanok.pan@kmutt.ac.th

Received 24 March 2022; Revised 6 April 2022; Accepted 1 May 2022

Abstract

The COVID-19 pandemic has led to a sudden change from classroom face-to-face learning to emergency online learning. Although a number of studies have been conducted relating to students' perceptions on emergency online learning, many of these have not taken learners' perceptions on classroom face-to-face learning into account. This study investigated Thai undergraduate students' perceptions toward two different types of teaching from the same academic semester. An online questionnaire consisting of three parts: proportion of face-to-face learning and online learning, advantages and disadvantages of face-to-face learning, advantages and disadvantages of online learning was completed by 975 students. The findings revealed that most students preferred to have 70% face-to-face and 30% online classes. Ease of interaction between students and teachers, having a good learning environment, and having no concern of devices and internet connection were perceived advantages of classroom face-to-face learning, while lack of these three factors were perceived as disadvantages of online learning. Flexible time for learning, saving cost and time, developing self-managing learning skills, and having less exposure to COVID-19 were their perceived advantages of online learning. However, the students complained that they received considerably more assignments in the emergency online classes than the normal ones. Based on these findings, pedagogical implications for teaching in emergency online settings as well as in in-class and online blended classrooms are discussed.

Keyword: face-to-face learning, emergency online learning, students' perceptions, COVID-19

บทนำ

ช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 การระบาดร้ายแรงของโรค COVID-19 หรือโรคไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ส่งผลให้เกิดวิกฤตการณ์ด้านสาธารณสุขทั่วโลก แต่ละประเทศออกมาตรการรับมือกับสถานการณ์นี้โดยประเทศไทยมีมาตรการล็อกดาวน์ (lockdown) และมาตรการรักษาระยะห่างทางสังคม (social distancing) ซึ่งเป็นสถานการณ์ฉุกเฉินที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องเปลี่ยนการเรียนการสอนในห้องเรียนเป็นการสอนแบบออนไลน์เต็มรูปแบบแบบกะทันหัน วิชาศึกษาทั่วไป สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และวิชาภาษาอังกฤษ เป็นวิชาที่เรียนผ่านกิจกรรมและต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองสูงมาก ดังนั้นในสถานการณ์ฉุกเฉินนี้ การที่ผู้สอนต้องเปลี่ยนรูปแบบการสอนที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อหน้าเป็นแบบออนไลน์โดยไม่ได้อาจารย์วางแผนล่วงหน้าเป็นเรื่องที่ท้าทายความสามารถอย่างยิ่ง ทั้งสถานการณ์ฉุกเฉินนี้หรือแม้แต่บริบทของโลกที่เปลี่ยนไปทำให้การเรียนการสอนออนไลน์จะมีบทบาทสำคัญสูงขึ้นในอนาคต งานวิจัยนี้จึงศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการเรียนในห้องเรียนและการเรียนแบบออนไลน์ในสถานการณ์ฉุกเฉินนี้

เหตุผลและความจำเป็นของการศึกษานี้มีสองประการหลัก ประการแรก ถึงแม้ว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้มีการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติการเรียนการสอนแบบออนไลน์มาจำนวนมาก (เช่น Okwumabua et al., 2011; Smart & Cappel, 2006) ส่วนมากเป็นบริบทของการเรียนการสอนออนไลน์ที่ผ่านการวางแผนและการเตรียมการอย่างดีเพื่อให้การสอนมีคุณภาพ และพบการศึกษาทัศนคติและความพึงพอใจของผู้เรียนในการบูรณาการออนไลน์ร่วมกับในห้องเรียนจำนวนมากเช่นกัน (เช่น Smart & Cappel, 2006; Suanpang, Petocz & Kalceff, 2004) อย่างไรก็ตาม การศึกษาที่ผ่านมาเหล่านี้ช่วยให้เข้าใจเพียงทัศนคติและความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการเรียนออนไลน์ในสถานการณ์ปกติเท่านั้น ข้อแตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมาคือ งานวิจัยนี้ศึกษาจากบริบทของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแบบฉับพลัน ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนและส่งผลกระทบต่อทั้งผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งมีงานที่เผยแพร่ในช่วงปี 2563 เป็นต้นมาเท่านั้น (เช่น Bailey & Lee, 2020; Hussein et al., 2020; Mahfouz & Salam, 2021; Pasaribu & Dewi, 2021; Shahzad et al., 2020) ที่ศึกษาจากบริบทการเรียนออนไลน์แบบกะทันหันเช่นเดียวกัน

ประการที่สอง หากไม่มีสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 เป็นตัวกระตุ้น การศึกษาก็มีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาอยู่แล้ว บริบทของการใช้เทคโนโลยีสำหรับเรียนออนไลน์เปลี่ยนไปตามการพัฒนาของเทคโนโลยีและความก้าวหน้าของการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เป็นเหตุปัจจัยทำให้ความคิดเห็นต่อการเรียนออนไลน์เปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น ในช่วงก่อนหน้านี้เมื่อกล่าวถึงการเรียนการสอนออนไลน์จะเป็นลักษณะ asynchronous communication คือผู้สอนจัดทำหลักสูตรที่แบ่งเป็นหัวข้อต่าง ๆ บนเว็บไซต์เพื่อให้ผู้เรียนเลือกศึกษาด้วยตนเองตามเวลาที่ตนเองต้องการ ไม่ได้เกิดปฏิสัมพันธ์ต่อหน้า และได้ใช้ระบบบริหารจัดการเรียนการสอนบนเครือข่าย (Learning Management Systems: LMS) เป็นช่องทางให้เก็บและเผยแพร่สื่อการเรียนการสอนเพื่อใช้ในการสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เช่น Edmodo, Google classroom, Moodle รวมทั้งโซเชียลมีเดียต่าง ๆ เช่น Facebook blog เป็นต้น ในขณะที่ปัจจุบันนี้มีช่องทางสำหรับการสื่อสารแบบทางไกลและเอื้อให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสื่อสารถึงกันโดยทันที (synchronous communication) มากมาย เช่น Google Meet, Zoom, Microsoft Teams, Slack และ Skype พร้อมกับ

ความก้าวหน้าของการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ทำให้เกิดการเรียนการสอนแบบเสมือนในห้องเรียนที่ได้พบผู้สอนและผู้เรียนจริง ซึ่งงานวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติของผู้เรียนเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงเพราะสถานการณ์ COVID-19 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีแนวโน้มต้องการเรียนแบบผสมผสานระหว่างการเรียนในห้องเรียนร่วมกับการเรียนแบบออนไลน์ (Blended Learning) มากขึ้นหลังจากนี้ (Daniel, 2021) และบางการศึกษาวิจัยแสดงว่าผู้เรียนต้องการเรียนในห้องเรียนและแบบออนไลน์มีสัดส่วนร้อยละ 70 ต่อ 30 (เช่น Sreehari, 2020) ซึ่งทำให้เห็นทิศทางการเรียนการสอนว่าอนาคตอันใกล้หลักสูตรลักษณะนี้จะได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสิ่งที่ผู้เรียนเผชิญกับการเปลี่ยนจากการเรียนการสอนในห้องเรียนแบบออนไลน์เต็มรูปแบบแบบกะทันหัน โดยศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับข้อดีข้อด้อยของทั้งการเรียนในห้องแบบปกติและการเรียนแบบออนไลน์แบบกะทันหัน ผลที่ได้รับจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการวางแผนและเตรียมพร้อมรับมือกับรูปแบบการสอนเนื่องจากสถานการณ์ฉุกเฉินและบริบทที่มีแนวโน้มของการเรียนในรูปแบบออนไลน์หรือแบบผสมผสานในภาวะปกติมากขึ้น ทั้งข้อดีและข้อด้อยจากการเรียนที่ผู้เรียนพบจะนำไปสู่แนวทางการวางแผน การปฏิบัติ แก้ปัญหา และข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนสำหรับผู้สอน ผู้เรียน สถานศึกษา รวมทั้งผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากที่สุด

แนวคิดด้านทัศนคติและความพึงพอใจต่อการเรียนในห้องเรียนและการเรียนแบบออนไลน์

ทัศนคติและความพึงพอใจต่อการเรียนสามารถส่งผลต่อผลการเรียนรู้และความสำเร็จในการเรียนของผู้เรียนได้ ดังตัวอย่างจากงานด้านทัศนคติต่อการเรียนรู้ภาษา Gardner (1985), Littlewood (1984), Gardner and Lambert (1972) และ Ellis (1994) มีมุมมองต่อทัศนคติและความสำเร็จของการเรียนภาษาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือหากผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน หรือปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาษาที่เรียน เจ้าของภาษา หรือแม้แต่วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง สามารถส่งผลต่อผลการเรียนรู้ภาษาให้ประสบความสำเร็จในการเรียนมากขึ้น นอกจากนี้การมีทัศนคติที่ดียังเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้สึกอยากมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนที่เกิดขึ้น หรือแม้แต่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ (Gardner, 1985) ทัศนคติที่ดียังส่งผลต่อแรงจูงใจ และความเข้าใจในการเรียนอีกด้วย จากการศึกษาทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของทัศนคติ แรงจูงใจและพฤติกรรมการเรียน พบว่านอกจากปัจจัยด้านการเรียนการสอนแล้ว ปัจจัยด้านผู้เรียนเอง ได้แก่ ทัศนคติ แรงจูงใจ และพฤติกรรมการเรียนก็ส่งผลไปยังผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ (ศุภิกา นิรติศัย 2561, นุชนาฏ วรยศศรี 2544, Srikrui, 2008 และ Vansteenkiste, et al., 2004) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของผู้เรียนในการเรียนรูปแบบออนไลน์ พบว่าผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนออนไลน์หากมีการเตรียมพร้อมการเรียนการสอนที่ดี และผู้สอนคอยให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ทำให้เกิดความพึงพอใจในการเรียนและส่งผลไปยังผลการเรียนของผู้เรียนอีกด้วย (Lee et al., 2011)

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอนแบบกะทันหันเนื่องจากสถานการณ์แพร่ระบาดของ COVID-19

สถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ส่งผลกระทบต่อทั่วโลก สถาบันการศึกษาทุกแห่งประสบปัญหาเดียวกันคือต้องทำการเรียนการสอนแบบออนไลน์แบบกะทันหันซึ่งเป็นทางออกที่เป็นไปได้มากที่สุด ในทางปฏิบัติ ในช่วงที่ผ่านมาจึงมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวนมากมาที่ให้ความสนใจในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านประสบการณ์ของผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งเป็นทั้งโอกาสและอุปสรรคในการเรียนรู้ การศึกษาประสบการณ์ของผู้สอนและผู้เรียนจากการปรับหลักสูตรใหม่โดยใช้ทั้งแพลตฟอร์มสำหรับเรียนแบบ asynchronous และ synchronous ของ Lapitan, et al. (2021) ที่ศึกษาปัจจัย 3 ด้าน ได้แก่ ประสบการณ์การเรียนของผู้เรียน ความสามารถทางวิชาการของผู้เรียน และการสังเกตการณ์ของครูผู้สอน ต่อการจัดการเรียนการสอนที่นำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษาออนไลน์เป็นการผสมผสานระหว่างรูปแบบ asynchronous และ synchronous การอัดเทปล่วงหน้า การใช้ระบบบริหารจัดการเรียนการสอนบนเครือข่าย การอัดเทปการสอนไว้ในผู้เรียนเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนในระดับความเร็วของตนเองและสามารถเรียนรู้ซ้ำจากเทปไม่จำกัดจำนวนครั้ง จากการศึกษาพบว่าผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนรูปแบบดังกล่าวถึงแม้ว่าความสามารถทางการเรียนของการเรียนออนไลน์ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ทั้งนี้ยังพบอุปสรรคในการเรียนการสอนได้แก่เรื่องความสะดวกของการเชื่อมต่อเครือข่าย อินเทอร์เน็ต และการปรับตัวในการประยุกต์ใช้นวัตกรรมต่าง ๆ ในการสอนของผู้สอนที่ยังต้องสร้างความคุ้นเคยมากขึ้น เช่น โปรแกรมสำหรับการสอนออนไลน์ (video conferencing software) และยังต้องปรับปรุงด้านการปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนและการดึงดูดความสนใจของผู้เรียนตลอดการเรียนการสอนแบบออนไลน์

จากที่กล่าวแล้วข้างต้นว่าทัศนคติเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลให้การเรียนประสบความสำเร็จนั้น การเปลี่ยนแปลงเป็นการสอนแบบออนไลน์แบบกะทันหันต้องยึดประโยชน์ของผู้เรียนเป็นหลัก จึงมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นและทัศนคติของผู้เรียนจากประสบการณ์ตรงมากมาย เช่น การศึกษาของ Shahzad et al. (2020) พบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่พอใจกับการเรียนแบบออนไลน์ ทั้งในด้านความอิสระในการเรียนตามเวลาของตนเอง การประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง อย่างไรก็ตาม ผู้เรียนยังมีความต้องการเรียนแบบพบกันในห้องเรียนมากกว่าเนื่องจากเหตุผลเกี่ยวกับคุณภาพของการเรียนรู้และการสอน แต่ไม่ได้มีความคิดต่อต้านหากจะมีการปรับให้มีการใช้แบบออนไลน์เพิ่มขึ้นในอนาคต ในขณะที่การศึกษาของ Pasaribu and Dewi (2021) แสดงให้เห็นถึงความพึงพอใจของผู้เรียนในด้านโอกาสในการได้ฝึกการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเพิ่มทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนรู้นี้ นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่สมควรได้รับการพัฒนาอีก เช่นเดียวกันคือผู้สอนต้องหาวิธีและช่องทางที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนให้หลากหลายมากขึ้น และผู้สอนควรได้รับการช่วยเหลือในด้านทักษะดิจิทัลหรือการใช้เทคโนโลยีที่จำเป็นในการสอนและการให้ผลสะท้อนกลับ (feedback) ผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ทั้งนี้ยังมีงานวิจัยอื่น ๆ ที่ศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้เรียนซึ่งมีผลการศึกษาคลายคลึงกัน โดยมีส่วนเพิ่มเติมบ้าง เช่น อุปสรรคเกี่ยวกับการวัดประเมินผล (Khalil et al., 2020) ผู้เรียนรู้สึกว่ามีภาระงานหนักขึ้น (Hussein et al., 2020) การเรียนออนไลน์ทำให้ทำงานกลุ่มยากขึ้น (Angelova, 2020)

สำหรับบริบทของประเทศไทยมีการศึกษาผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ต่อการเรียนการสอนบ้างแล้ว โดยมีการบอกเล่าประสบการณ์ในรูปแบบบทความวิชาการ และอภิปรายแนว

ทางการเรียนการสอน เช่น บทความวิชาการที่อธิบายเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ในด้านพฤติกรรมของการใช้สื่อสังคมออนไลน์และการจัดการเรียนการสอน (รัชดากร พลภักดี 2563) การนำเสนอประสบการณ์การสอน เทคนิคการสอนออนไลน์ รวมทั้งทักษะที่จำเป็นต่อการใช้เทคโนโลยี เพื่อปรับใช้ได้ (สุนิสา สิงห์แก้ว และ ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์ 2563) ผลกระทบของสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ในด้านวิธีการทำงานของผู้สอน การเลื่อนกำหนดการเรียนภาคปฏิบัติ ความล่าช้าของการผลิตบัณฑิต การปรับระบบการประเมินในสาขาการพยาบาล (สายสมร เฉลยกิตติ จินตนา อาจสันเทียะ และ มักเดลานา สุภาพร ดาวดี 2563) ปัญหาอุปสรรคของผู้สอนที่เกิดจากผลกระทบของ COVID-19 ข้อดีและข้อด้อยของการเปลี่ยนแปลงไปสู่การสอนแบบออนไลน์จากมุมมองของผู้สอน (Watson Todd, 2020) เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ในด้านความคิดเห็นของผู้เรียนต่อการเรียนการสอนที่เปลี่ยนไปเพราะสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 นั้น พบงานวิจัยของ อมรา ติรศรีวัฒน์ (2563) ซึ่งประเมินข้อดีและข้อด้อยของการจัดการเรียนการสอนวิชาด้านการบัญชีออนไลน์ที่มุ่งศึกษาในด้านการเรียน ด้านการสอน ด้านการวัดผลการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนแสดงความคิดเห็นว่าการเรียนในชั้นเรียนดีกว่าการเรียนแบบออนไลน์ในทั้ง 3 ด้าน แต่การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ยังมีข้อดี เช่น เรียนได้ไม่จำกัดจำนวนครั้ง เรียนรู้ทักษะการใช้เทคโนโลยี การจัดสรรเวลา สร้างวินัยในตนเอง ประหยัดค่าใช้จ่าย ค่าครองชีพ และยังพบข้อด้อย เช่น การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตไม่เสถียร ข้อจำกัดในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์ไม่พร้อม ไม่มีวินัยในการเข้าเรียน ขาดจิตสำนึกในการรับผิดชอบการเรียนของตนเอง ขอบความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในการทำงานหรือสอบแทน ขาดการเข้าสังคม นอกจากนั้นงานวิจัยของ Imsa-ard (2020) พบว่าความคิดเห็นโดยรวมไปในทิศทางเดียวกันคือถึงแม้นักศึกษาที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันไป แต่โดยภาพรวมคือนักศึกษามีทัศนคติในทางลบต่อการสอนออนไลน์ และรู้ทัศนคติที่ดีกับการเรียนแบบในห้องเรียนมากกว่า เนื่องจากพบปัญหาจากการเรียนแบบออนไลน์หลายประเด็น เช่น ด้านการติดต่อกับผู้สอน การบริหารจัดการบทเรียนของผู้สอนยังไม่ดีพอ อ่อนประสบการณ์การใช้แพลตฟอร์มในการเรียนแบบออนไลน์ ปัญหาเรื่องสัญญาณอินเทอร์เน็ต มีสิ่งรบกวนสมาธิในการเรียนมากที่ทำให้เสียสมาธิในการเรียนได้ง่าย

ถึงแม้จะมีงานที่ศึกษาทัศนคติของผู้เรียนต่อการเรียนการสอนที่เปลี่ยนแปลงไปเพราะสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 มาจำนวนหนึ่งแล้ว แต่ที่พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นความสนใจไปที่การเรียนแบบใหม่คือแบบออนไลน์เท่านั้น ถึงแม้จะมีการสอบถามผู้เรียนให้เปรียบเทียบการเรียนแบบออนไลน์ระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 กับชั้นเรียนปกติ ก็เป็นเพียงการศึกษาจากด้านเดียวคือการเรียนออนไลน์ดีหรือด้อยกว่าการเรียนในชั้นเรียนปกติอย่างไร โดยไม่ได้ศึกษาความคิดเห็นหรือข้อดี ข้อด้อย ของการเรียนก่อนหน้าการเปลี่ยนแปลง ทำให้ขาดข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งสองด้านที่จะมีประโยชน์ในเชิงเปรียบเทียบเพื่อให้ออกเสนอแนะโดยพิจารณาทั้งสองมุมมองเพื่อการปรับเปลี่ยนหรือวางแผนหลักสูตรในอนาคต นอกจากนั้นงานที่พบได้ศึกษาจากบริบทวิชาที่ต่างกัน เช่น ทางการแพทย์ (Khalil et al., 2020) การพยาบาล (สายสมร เฉลยกิตติ จินตนา อาจสันเทียะ และ มักเดลานา สุภาพร ดาวดี 2563) วิชาเคมี (Lapitan, et al., 2021) การบัญชี (อมรา ติรศรีวัฒน์ 2563) ซึ่งในแต่ละสาขาวิชาอาจเกิดผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างเฉพาะออกไป ดังนั้นการศึกษาที่จะแสดงให้เห็นถึงทัศนคติต่อการจัดการเรียนการสอนทั้งรูปแบบออนไลน์และใน

ห้องเรียนจากกลุ่มผู้เรียนเดียวกันจึงเป็นข้อมูลส่วนสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงทัศนคติและความต้องการของผู้เรียน เมื่อมีการปรับรูปแบบการเรียนรู้ให้เป็นรูปแบบใหม่

งานวิจัยนี้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนวิชาศึกษาทั่วไป สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และ วิชาภาษาอังกฤษที่มีการใช้กิจกรรมหลากหลายรูปแบบในชั้นเรียน เช่น การทำงานเป็นกลุ่ม การเรียนที่ต้องการปฏิสัมพันธ์สูงระหว่างผู้สอนและผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนด้วยตนเอง ซึ่งเป็นบริบทที่น่าสนใจศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้เรียนในการเปลี่ยนแปลงเป็นการสอนออนไลน์แบบฉับพลัน นอกจากนี้งานวิจัยนี้จะเน้นความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนแบบออนไลน์เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 และความคิดเห็นต่อการเรียนในชั้นเรียนปกติก่อนหน้านี้ด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมทั้งสองด้าน และจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะต่อการเรียนการสอนออนไลน์โดยนำข้อดีและข้อด้อยของการเรียนในชั้นเรียนมาพิจารณา ร่วมด้วย ตลอดจนข้อเสนอแนะสำหรับการออกแบบหลักสูตรในอนาคตที่มีแนวโน้มเป็นแบบผสมผสาน ระหว่างการเรียนในชั้นเรียนและแบบออนไลน์เพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเรียนการสอนในห้องเรียนกับการสอนออนไลน์ที่เกิดขึ้นแบบกะทันหันใน 3 ประเด็น ได้แก่ สัดส่วนของการเรียนการสอนในชั้นเรียนและแบบออนไลน์ ข้อดี และ ข้อด้อยของการเรียนแต่ละรูปแบบ

บริบทการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นของนักศึกษาที่ลงทะเบียนในวิชาศึกษาทั่วไป วิชาสังคม และวิชาภาษาอังกฤษที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ในช่วงระยะเวลาการเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 รอบที่ 1 ที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอนในห้อง กล่าวคือ ช่วงปลายเดือนมีนาคม พ.ศ.2563 ซึ่งเป็นช่วงกลางภาคการศึกษา ดังนั้น นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้มีประสบการณ์การเรียนในชั้นเรียนปกติ ในช่วงก่อนสอบกลางภาค และเรียนแบบออนไลน์ในช่วงหลังสอบกลางภาค นักศึกษาจึงมีประสบการณ์ทั้งสอง รูปแบบ ก่อนการเก็บข้อมูลวิจัยในช่วงปลายเทอม และถือเป็นบริบทที่เหมาะสมเนื่องจากนักศึกษามีประสบการณ์ทั้งแบบการเรียนในห้องเรียนและเรียนแบบออนไลน์ในภาคการศึกษาเดียวกัน ซึ่ง Watson Todd (2020) ได้ทำการศึกษาในบริบทเดียวกันนี้ จากประสบการณ์และมุมมองของผู้สอน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลวิจัยเป็นนักศึกษาเรียนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยไม่จำกัดชั้นปีและคณะ จำนวน 975 คน ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาศึกษาทั่วไปและมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (48.7%) และวิชา ภาษาอังกฤษ (51.3%) ที่เรียนผ่านแพลตฟอร์มการประชุมทางไกล เช่น Zoom และ Microsoft teams และมีประสบการณ์การเรียนทั้งแบบในชั้นเรียนและแบบออนไลน์ ซึ่งประกอบด้วยแบบ synchronous และ asynchronous โดยการใช้เทคโนโลยีหลายรูปแบบ รวมถึง โซเชียลมีเดียต่าง ๆ เช่น Facebook และ Line

ระบบ LMS ของมหาวิทยาลัย (LEB2) Google classroom และสื่ออื่น ๆ บน YouTube และเว็บไซต์ที่อาจารย์จัดทำขึ้น

เครื่องมือวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งในโครงการประชุมหารือภายในคณะศิลปศาสตร์เรื่องการจัดการเรียนการสอนเพื่อรับมือกับสถานการณ์ COVID-19 ในบริบทของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ซึ่งมีคณะทำงานและผู้ทรงคุณวุฒิจากหลายสาขาวิชาร่วมกันออกแบบเครื่องมือวิจัยให้สอดคล้องกับการวางแผนและแก้ปัญหาการเรียนการสอนจากสถานการณ์ดังกล่าว และมีคณะทำงานดำเนินงานแต่ละโครงการย่อย ซึ่งเครื่องมือวิจัยสำหรับงานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามออนไลน์ในการเก็บข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 7 ข้อ เป็นคำถามปลายปิด 2 ข้อ และปลายเปิด 5 ข้อ ได้แก่ 1) วิชาที่เรียน 2) แพลตฟอร์มที่ได้เรียนในช่วงหลังสอบกลางภาค 3) ประโยชน์หรือข้อดีของการเรียนในห้องเรียนแบบปกติ ในช่วงก่อนสอบกลางภาค 4) ข้อเสียเปรียบหรือข้อด้อยของการเรียนในห้องเรียนแบบปกติ ในช่วงก่อนสอบกลางภาค 5) ประโยชน์หรือข้อดีของการเรียนบนระบบออนไลน์ ในช่วงหลังสอบกลางภาค 6) ข้อเสียเปรียบหรือข้อด้อยของการเรียนบนระบบออนไลน์ ในช่วงหลังสอบกลางภาค 7) สัดส่วนของรูปแบบการเรียนการสอนในห้องเรียนและระบบออนไลน์

วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยส่ง link แบบสอบถามให้แก่อาจารย์ผู้สอนทุกรายวิชาของคณะซึ่งครอบคลุมวิชาศึกษาทั่วไป วิชาสังคม และวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อขอความร่วมมือจากนักศึกษาในการตอบแบบสอบถาม ในช่วงหลังจบภาคการศึกษา ซึ่งนักศึกษาผ่านการเรียนทั้งแบบห้องเรียนและแบบออนไลน์เรียบร้อยแล้ว ซึ่งในแบบสอบถามได้มีการแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยในช่วงต้นของแบบสอบถาม และการตอบแบบสอบถามของนักศึกษาเป็นแบบไม่ระบุตัวตน

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามส่วนคำถามปลายปิด ใช้วิธีวิเคราะห์โดยความถี่และค่าร้อยละ และใช้วิธีการวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์คลังข้อมูล (corpus-based analysis) ในการวิเคราะห์คำตอบที่มาจากคำถามปลายเปิด โดยการวิเคราะห์ความถี่ของคำจากคำตอบของคำถามปลายเปิด การวิเคราะห์คอนคอร์แดนซ์หรือบริบทของคำที่น่าสนใจและมีแนวโน้มว่ามีความสำคัญ (เช่น คำที่มีความถี่สูง คำที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหลักที่ต้องการศึกษา ได้แก่ ข้อดี ข้อด้อยของทั้งการเรียนการสอนในชั้นเรียนและแบบออนไลน์ เป็นต้น) เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการวิเคราะห์เพื่อระบุประเด็นสำคัญ (themes) ต่อไป

ผลวิจัย

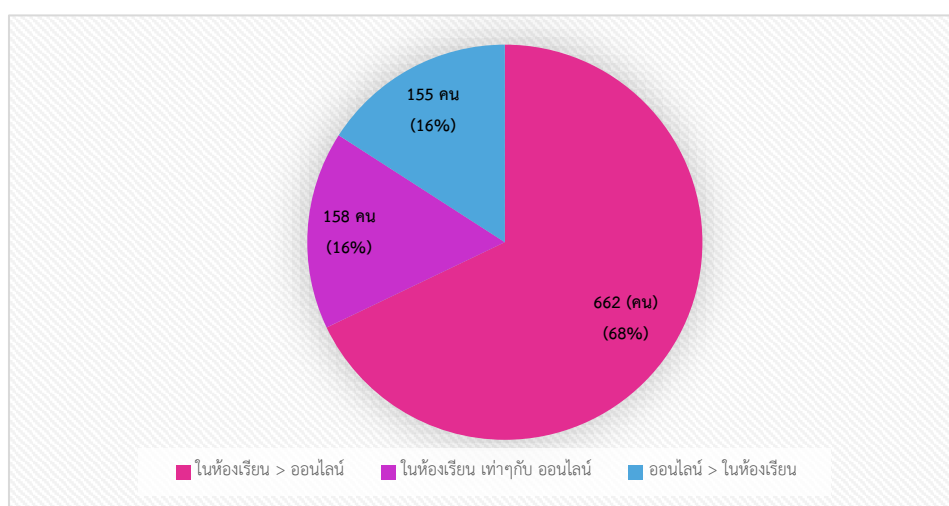
ผลการวิจัยครอบคลุมความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนในห้องเรียนและการเรียนแบบออนไลน์ ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ประเด็นย่อย ได้แก่ 4.1) สัดส่วนของการเรียนการสอนในห้องเรียนและแบบออนไลน์ที่นักศึกษาคิดว่าเหมาะสม 4.2) ข้อดีและข้อด้อยของการเรียนการสอนในห้องเรียน 4.3) ข้อดีและข้อด้อยของ

การเรียนการสอนออนไลน์ โดยการวิเคราะห์และการสรุปความคิดเห็นที่ได้ จะนำไปสู่ข้อควรพิจารณาและข้อเสนอแนะสำหรับผู้เกี่ยวข้องในการปรับตัวกับการเรียนการสอน

สัดส่วนของการเรียนการสอนในห้องเรียนและแบบออนไลน์

การวิเคราะห์ความถี่และค่าร้อยละของสัดส่วนการเรียนในห้องต่อการเรียนออนไลน์ที่ตอบโดยนักศึกษาจำนวน 975 คน แสดงให้เห็นว่าคำตอบส่วนมาก อยู่ที่ 4 อันดับแรก คือ 70:30 (23.1%), 80:20 (15.7%), 50:50 (15.4%), 60:40 (13.4%) ในขณะที่พบการการเสนอสัดส่วนอื่น ๆ อีกหลากหลายรูปแบบ ซึ่งมีความชัดเจนน้อยกว่า 4 อันดับแรกที่ได้นำเสนอมา

หากพิจารณาภาพรวมของความต้องการการเรียนทั้งสองรูปแบบโดยแบ่งเป็นกลุ่มที่ต้องการเรียนแบบใดแบบหนึ่งมากกว่า (ตอบสัดส่วนของการเรียนรูปแบบใดแบบหนึ่ง ตั้งแต่ 60 เป็นต้นไป) และกลุ่มที่ตอบสัดส่วนที่ทั้งสองรูปแบบเท่า ๆ กัน (สัดส่วนมากกว่า 40 แต่ไม่ถึง 60) พบว่านักศึกษาส่วนมาก (คิดเป็น 67.9%) คิดว่าควรมีสัดส่วนของการเรียนในห้องเรียนมากกว่าแบบออนไลน์ ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 ความคิดเห็นด้านสัดส่วนการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนและรูปแบบออนไลน์

ความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนในห้องเรียนในช่วงก่อนสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19

ข้อดีหรือจุดเด่นของการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน

จากการวิเคราะห์คำตอบจากแบบสอบถามปลายเปิดด้วยวิธีทางภาษาศาสตร์คลังข้อมูล พบคำที่เกิดขึ้นบ่อยจากคำตอบเกี่ยวกับข้อดีของการเรียนการสอนในห้องเรียน เช่น ปฏิสัมพันธ์ เจอ กิจกรรม คุย สนุก บรรยากาศ สมาธิ ความเข้าใจ ทันที และการศึกษาการใช้คำเหล่านี้ในบริบท สามารถแสดงแนวโน้มความคิดเห็นของนักศึกษาด้านข้อดีและจุดเด่นของการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนได้ 3 ประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกันซึ่งส่งผลต่อการเรียนด้านอื่น ๆ ได้แก่ (1) เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างนักศึกษาและผู้สอน (2) บรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ (3) สะดวก ไม่มีความกังวลเกี่ยวกับอุปกรณ์เชื่อมต่อ

เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

นักศึกษาว่าการเรียนในห้องส่งเสริมให้เกิดปฏิสัมพันธ์หลายรูปแบบ ทั้งระหว่างผู้สอนและนักศึกษาและระหว่างนักศึกษาด้วยกันเอง และโอกาสในการเกิดปฏิสัมพันธ์ในการเรียนซึ่งส่งผลดีต่อการเรียนในห้องอีกหลายประเด็น ได้แก่ เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการสอนได้หลากหลายรูปแบบ (เช่น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การนำเสนอหน้าชั้น) ความสะดวกในการทำกิจกรรมกลุ่ม การให้ผลสะท้อนกลับ (feedback) การโต้ตอบ การสนทนา หรืออภิปรายกันได้แบบทันที

“สามารถพูดคุยกับอาจารย์ได้ทันที มีกิจกรรมกลุ่ม สามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อหน้า”

“มีปฏิสัมพันธ์ผู้ฟังและผู้พูด อาจมีกิจกรรมในห้องที่น่าสนใจ การได้สนทนา”

“อาจารย์ชี้ให้เห็นได้เลย ได้เจอหน้ากัน การพูดคุยกันในห้องเรียน”

“สามารถพูดคุยกับอาจารย์ได้ทันที สะดวกรวดเร็ว ได้เจอเพื่อน ๆ คุยและทำงาน”

“ได้มีปฏิสัมพันธ์กับครูผู้สอน สอบถามได้ทันที ความใกล้ชิดและการทำงานร่วมกัน ปรัชญาเพื่อน”

บรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้

นอกจากนี้การเรียนในห้องเรียนยังเป็นส่วนสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศในการเรียนรู้และมีสมาธิกับการเรียน ซึ่งสามารถพิจารณาได้ว่าเป็นผลสืบเนื่องจากข้อดีด้านปฏิสัมพันธ์ด้วย ทำให้เกิดความรู้สึกลื่นไหล ได้สนุกและเพลิดเพลินกับการร่วมกิจกรรมในห้องเรียน และกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องยังส่งผลต่อความเข้าใจในบทเรียนของผู้เรียนอีกด้วย

“รู้เรื่องมากกว่าออนไลน์ ได้รรถรสมากกว่า สนุกกว่า”

“กระตือรือร้น ในการเรียน เรียนสนุก ไม่เบื่อ สนุกกว่า ได้มีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น”

“การที่ได้แสดงความคิดเห็นต่อหน้า บรรยากาศที่ทำให้ไม่เครียด”

“บรรยากาศของการเรียนรู้ บรรยากาศน่าเรียน ไม่น่าเบื่อ เข้าใจเนื้อหา”

“เข้าใจ สามารถพูดคุยสื่อสารกัน เข้าใจมากกว่า ความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้นกว่าเรียนออนไลน์”

“ได้มีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เข้าใจมากกว่า และสิ่งแวดล้อม ทำให้มีสมาธิมากกว่า”

สะดวก ไม่มีความกังวลเกี่ยวกับอุปกรณ์เชื่อมต่อ

ข้อดีของการจัดการเรียนการสอนให้ห้องเรียนอีกประการคือ ความสะดวกในการเข้าเรียนและร่วมกิจกรรมที่สอนจัดไว้ เมื่อมาถึงห้องเรียนแล้วสามารถเริ่มการเรียนและกิจกรรมได้ทันที โดยไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับเรื่องสัญญาณอินเทอร์เน็ตหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนแต่ละครั้ง

“ไม่ต้องมีปัญหาเรื่องสัญญาณอินเทอร์เน็ต อาจารย์สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กได้”

“ระหว่างคาบหากไม่เข้าใจ ไม่ต้องกังวลเรื่องเน็ตหรือเสียงรบกวนรอบข้าง สามารถถามอาจารย์ได้”

“สามารถถามอาจารย์ได้สะดวกกว่า เนื่องจากเน็ตอาจจะมีปัญหา

และอาจจะเสียเวลาเยอะเพราะเน็ตหลุด”

“ก็ไม่สะดวก หรือติดขัดเพราะเน็ตไม่ดี”

“ไม่ติดขัดเวลาเน็ตไม่ดี ถามตอบมีรีแอคชั่นมากกว่า”

ข้อดีหรือจุดอ่อนของการเรียนการสอนในห้องเรียน

จากการศึกษารายละเอียดของคำที่เกิดขึ้นบ่อยในคำตอบคำถามปลายเปิดที่เชื่อมโยงกับข้อดีและจุดอ่อนของการเรียนในห้องเรียน ได้แก่ ต้อง ไม่ได้ อาจจะ ซึ่งมักจะเกิดร่วมกับคำว่า เดินทาง สาย ตื่น สมาธิ บันทึกลง ทบทวน แสดงให้เห็นความคิดเห็นของนักศึกษาที่แบ่งออกได้เป็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) สิ้นเปลืองทรัพยากรและค่าใช้จ่าย (2) ต้องเตรียมความพร้อมก่อนเรียน (3) มีสิ่งรบกวนการเรียน และ (4) ไม่มีบันทึกการสอนไว้ทบทวนบทเรียน

สิ้นเปลืองทรัพยากรและค่าใช้จ่าย

ผลจากการศึกษาบริบทของคำที่มีความถี่สูงที่จะเชื่อมโยงกับข้อเสียหรือข้อดี พบว่านักศึกษาคิดว่าการเรียนในห้องเรียนทำให้นักศึกษามีค่าใช้จ่ายมากขึ้น และใช้เวลามากขึ้นในการเดินทางจากที่พักมาที่มหาวิทยาลัย ซึ่งส่งผลกระทบต่อค่าเช่าเรียนและความเข้าใจในการเรียนของนักศึกษาด้วย

“เดินทางในกรุงเทพอาจทำให้เข้าคลาส สาย ต้องเดินทาง มา ม. เสียเวลาในการเดินทาง”

“การเดินทางมาเรียนของบางคนอาจจะลำบาก ทำให้โดนเช็คสายง่าย”

“ต้องตื่นเช้า อาจจะทำให้มาเรียนสาย เสียเวลาเดินทางไปมาหลาย”

“เหนื่อย เสียเวลาค้นระหว่างเรียนต่อคาบ ต้องตื่นก่อนเวลาเรียน 1-2 ชั่วโมงเพื่อเตรียมตัว”

“เดินทางมาเรียน บางครั้งรอรถนาน รถติดอาจจะ ทำให้เรามาสาย”

ต้องเตรียมความพร้อมก่อนเรียน

ด้านการเตรียมความพร้อมในการเรียนของตนเองโดยเฉพาะการเข้าเรียนตามตารางเรียนเป็นข้อเสียเปรียบของการเรียนในห้องเรียนอีกข้อหนึ่งจากมุมมองของนักศึกษา ในบางครั้งการเรียนในช่วงเวลาที่กำหนดทำให้นักศึกษารู้สึกไม่พร้อมในการเรียน หรือแม้กระทั่งไม่สามารถเข้าเรียนได้ อย่างไรก็ตามปัจจัยด้านนี้เป็นด้านที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ปรับได้ ไม่ได้มีผลเสียร้ายแรงต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา

“ไม่สามารถเลือกเวลาเรียนได้ ทำให้ต้องตื่นเช้า ่วง”

“ถ้าคนบ้านไกลก็ต้องตื่นเช้า”

“เมื่อเกิดเหตุสุดวิสัยอาจจะทำให้เข้าเรียนไม่ทันเวลา”

“ทำงานก็ต้องส่งต่อนั่นเลย ไม่ได้มีเวลาหาข้อมูลหรือสืบค้นก่อนส่ง”

“ตื่นมาเรียนหรือ ไปไม่ทัน ก็จะทำให้ไม่ได้เรียน”

มีสิ่งรบกวนการเรียน

นอกจากนี้ก็มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมในการเรียน ก็คือสิ่งเร้าอื่น ๆ ที่มีการรบกวนสมาธิในการเรียน เช่น จากเพื่อนร่วมชั้นเรียน และจากปัจจัยภายในและภายนอกห้องเรียน

“เรียน ณ สถานที่เดียว ถ้าคุยเล่นกันอาจจะทำให้เสียสมาธิ”

“บางทีการที่เราได้เรียนพร้อมเพื่อน อาจจะทำให้สมาธิหลุดบ้าง”

“อาจได้รับการรบกวนจากสภาพแวดล้อมภายนอก”

“ในบางครั้งเมื่อเรียนรวมกับวิชาอื่น ๆ ทำให้ต้องใช้พลังงานมากเกินไป”

ไม่มีบันทึกการสอนไว้บททบทวนบทเรียน

ข้อดีสุดท้ายของการเรียนในห้องเรียนเกี่ยวกับด้านสิ่งที่เอื้อต่อการทบทวนบทเรียน โดยเฉพาะเรื่องการบันทึกการสอนของผู้สอนเพื่อการทบทวนในภายหลัง ซึ่งการเรียนในห้องเรียนทำไม่ได้เหมือนการเรียนแบบออนไลน์

“จุดที่สงสัยหรือเรียนไม่ทัน การเรียนการสอนไม่ได้ถูกบันทึกไว้คุยกับเพื่อนด้วย”

“บางทีจดไม่ทัน หากไม่ได้บันทึกเสียง”

“ไม่สามารถทวนย้อนหลังได้ อาจจะมีเวลาน้อยในการทวนหรือทบทวนบทเรียน”

“ภาคอื่น มีความทุกข์ เหงา หากเรียนไม่ทันอาจจะถามอาจารย์ในบางเรื่องไม่ได้ ทบทวนลำบาก”

ความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงรักษาระยะห่างเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19

ข้อดีหรือจุดเด่นของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

จากการวิเคราะห์คำที่น่าสนใจและคาดว่าจะเกี่ยวข้องกับข้อดีของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เช่น เมื่อไหร่ สะดวก มาก พบประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนรูปแบบนี้ จำแนกออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) ไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาในการเรียน (2) ประหยัดทรัพยากร ทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย (3) ส่งเสริมการฝึกการจัดการตนเอง (4) ลดความเสี่ยงในการติดเชื้อ COVID-19

ไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาในการเรียน

เมื่อเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนถูกจัดเตรียมไว้เป็นรูปแบบออนไลน์ในลักษณะต่าง ๆ เช่น วิดีโอ บันทึกการสอนสด บทเรียน ส่งผลต่อผู้เรียนในเรื่องความสะดวกในการเข้าเรียนบทเรียนต่าง ๆ ที่ผู้สอนได้จัดเตรียมไว้ให้ และนักศึกษายังสามารถเลือกเรียนในส่วนที่สนใจเองได้ไม่จำกัดจำนวนครั้ง สามารถเลือกช่วงในวิดีโอที่ต้องการเพื่อเลือกดูเนื้อหาที่ต้องการศึกษาจากสื่อที่ผู้สอนได้เตรียมไว้ หรือการเลือกเวลาในการศึกษาด้วยตนเองได้ และยังส่งผลต่อความเข้าใจบทเรียนที่มีมากขึ้นอีกด้วย นอกจากสะดวกในการเข้าเรียนแล้ว การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ยังเป็นการอำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารกับอาจารย์ผู้สอน สามารถส่งข้อความสอบถามเพื่อไขข้อสงสัยได้ตลอดเวลา และสะดวกในการส่งงานในรูปแบบออนไลน์โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลา

“สามารถดูคลิปซ้ำได้ ดูเวลาว่างได้ สะดวกผู้เรียน สามารถเข้าดูย้อนหลัง”

“สามารถเข้าเรียนเมื่อไหร่ก็ได้ตามสะดวก อีกทั้ง สามารถย้อนเนื้อหาได้”

“มีเวลาว่างเยอะ สามารถตามเรียนทีหลังได้ เข้าใจชัดเจนมากขึ้น ตรงจุดที่ตามไม่ทัน”

“ทบทวนและดูเนื้อหาซ้ำได้ ถ้าไม่เข้าใจสามารถทบทวนบทเรียนย้อนหลังผ่านคลิป video ได้”

“ส่งงานง่าย ติดต่ออาจารย์และเพื่อนได้ทุกเวลา”

“มีวิดีโอดูย้อนหลังได้ เวลาส่งงานง่ายมากขึ้น รู้ระบบการเรียนการสอน เข้าใจ”

“ทุกคนสะดวก ไม่มีการกำหนดเวลาเรียนตายตัว สะดวก”

ประหยัดทรัพยากร ทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย

การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ยังมีส่วนช่วยนักศึกษาได้ประหยัดทรัพยากรทั้งเรื่องเวลาและเรื่องค่าใช้จ่าย เมื่อการเรียนออนไลน์สามารถเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องมีข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่ ดังนั้นจึงเป็นส่วนช่วยให้นักศึกษาได้ลดเวลาในการเดินทางมาเรียนที่มหาวิทยาลัย และยังช่วยให้นักศึกษามีเวลาเหลือจากการเดินทางเพื่อใช้ทบทวนบทเรียนมากขึ้น เมื่อลดการเดินทางเพื่อออกมาเรียนก็เป็นผลให้นักศึกษาสามารถลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าที่พัก ดำรงชีวิตนอกบ้านได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยที่ผ่านมาที่พบว่านักศึกษามีทัศนคติต่อการเรียนออนไลน์ในด้านประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเตรียมตัวให้พร้อมกับการไปเรียน ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ซึ่งมีงานที่กล่าวว่าค่าใช้จ่ายของการเรียนแบบออนไลน์จะมีต้นทุนต่ำกว่าแบบมาที่มหาวิทยาลัย (Hussein et al., 2020 และ OECD, 2020 อ้างอิงใน Hussein et al., 2020) นอกจากนี้สถานศึกษาหลายแห่งได้ปรับลดค่าบำรุงการศึกษาและค่าลงทะเบียนเนื่องจากสถานการณ์ฉุกเฉินครั้งนี้อีกด้วย

“ประหยัดเวลาในการเดินทาง มีเวลาทบทวนมากขึ้น”

“ประหยัดเวลาเดินทาง สะดวกรวดเร็วทันใจ มีเวลาทบทวนมาก”

“ไม่ต้องเสียค่ารถออกไปเรียน”

“ไม่ต้องเสียค่าเดินทาง ค่าอาหาร ส่งงานง่าย”

“การสื่อสารที่รวดเร็ว ประหยัดเวลา สะดวกประหยัดค่าใช้จ่ายเดินทางหรือค่าอาหารกลางวัน”

“ประหยัดค่าใช้จ่ายที่ต้องพักอาศัยหอพัก”

ส่งเสริมการฝึกการจัดการตนเอง

การเรียนแบบออนไลน์ยังส่งเสริมให้นักศึกษายังสามารถฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ เช่น การค้นคว้า การเรียนรู้ด้วยตนเอง และทักษะการจัดการการเรียนรู้ของตนเองอีกด้วย เนื่องด้วยการเรียนการสอนออนไลน์เป็นการเลือกเรียนบทเรียนที่ผู้สอนได้เตรียมไว้ให้ในวันเวลาและสถานที่ที่ต้องการ นักศึกษาจึงมีโอกาสดูออกแบบลักษณะการเรียนรู้ของตนเอง เลือกสถานที่สิ่งแวดล้อมในการเรียนอีกทั้งจัดการตารางเรียนและตารางเวลาของตนเอง

“ฝึกเรียนรู้ ค้นหาข้อมูลด้วยตนเองมากขึ้น”

“มีความรับผิดชอบต่อการเรียนเพิ่มขึ้น เรียนที่ไหนก็ได้”

“นักศึกษาจะได้แบ่งเวลาให้ถูกต้องและจัดการตัวเอง มีความรับผิดชอบมากขึ้น”

“ความสะดวกสบายในการจัดการเวลาของตัวเอง”

“เลือกสภาพแวดล้อมเองได้ ย้อนกลับไปได้”

ลดความเสี่ยงในการติดเชื้อ COVID-19

ข้อดีอีกประการของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้นักศึกษารู้สึกปลอดภัยและลดความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของสุขภาพร่างกายของตนเอง เพราะไม่จำเป็นต้องออกจากที่พักเพื่อเดินทางมาเรียนที่มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นการเพิ่มความเสี่ยงในการสัมผัสกับบุคคลอื่น

“การที่ได้อยู่บ้าน มีความปลอดภัยจากโรคระบาดมากขึ้น นอนหลับได้เต็มอิ่มมาก”
“มีวิดีโอไว้เรียนย้อนหลังได้ ประหยัดเวลา ปลอดภัยเรื่องไวรัส”
“สะดวกปลอดภัย ไม่ต้องเดินทาง หลีกเลี่ยงต่อการติดเชื้อ”
“เรียนได้ที่บ้าน หลีกเลี่ยงการติดเชื้อโควิด 19 แต่ก็ยังสามารถพูดคุยพบปะกันได้”
“การเรียนสะดวก ป้องกันโควิด สะดวกสบาย ทำงานต่อได้เลย”
“ไม่ต้องเดินทาง หลีกเลี่ยงต่อการติดเชื้อโควิด ได้อยู่กับครอบครัวมากขึ้น”

ข้อสังเกตจากผลด้านข้อดีของการเรียนออนไลน์เป็นเรื่องการเข้าถึงข้อมูล ความสะดวกด้านการบริหารจัดการเวลา ซึ่งเป็นปัจจัยเกื้อหนุนด้านการเรียนแต่ไม่ได้มีผลกระทบโดยตรงต่อการเรียนรู้ เช่น ความเข้าใจเนื้อหา เป็นต้น และประเด็นเรื่องความปลอดภัยของสุขภาพของนักศึกษาจากโรคระบาด COVID-19

ข้อด้อยหรือจุดอ่อนของการเรียนการสอนออนไลน์

จากการวิเคราะห์คำที่เกิดขึ้นบ่อย ได้แก่ ทำให้, ไม่, ไม่ดี, ไม่ได้, ไม่มี, เรียน, อินเทอร์เน็ต และอุปกรณ์ และบริบทของคำเหล่านี้ในคำตอบของนักศึกษา พบข้อเสียเปรียบของการเรียนออนไลน์ที่แบ่งออกเป็น 4 ประเด็นที่น่าสนใจ ได้แก่ (1) ขาดความพร้อมของอุปกรณ์ การเชื่อมต่อและปัญหาสัญญาณที่ทำให้มีผลต่อประสิทธิภาพในการเรียน (2) บริบทออนไลน์และสภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการเรียน (3) ปัญหาการสื่อสารและความใกล้ชิดกับครูสอนและเพื่อน (4) ภาระงานที่เพิ่มมากขึ้น

ขาดความพร้อมของอุปกรณ์ การเชื่อมต่อและปัญหาสัญญาณที่ทำให้มีผลต่อประสิทธิภาพในการเรียน

พบว่านักศึกษาหลายคนมีปัญหาเกี่ยวกับความพร้อมของอุปกรณ์และการเชื่อมต่อที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น การฝึกการพูด ความตั้งใจและสมาธิในการเรียน และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ซึ่งมีปัญหาสำคัญ คือ การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียร สัญญาณช้า สัญญาณล่ม อุปกรณ์ไม่พร้อม

“ปัญหาด้านอินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียรทำให้บางครั้งการเรียนสะดุดและสื่อสารกันไม่เข้าใจ”
“อุปกรณ์การเรียนออนไลน์บางคนมีไม่เพียงพอ จนไม่สามารถเรียนได้ ฝึกพูดไม่ถูก”
“สัญญาณเน็ตอาจไม่ดีและทำให้ขี้เกียจเรียน ความกระตือรือร้นลดลง”
“ความเหลื่อมล้ำในอุปกรณ์ การมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่จำกัด”
“สัญญาณอินเทอร์เน็ตหากว่ามีปัญหาจะทำให้การเรียนขัดข้อง การมีส่วนร่วมในห้องเรียนน้อยลง”

บริบทออนไลน์และสภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการเรียน

ในด้านบริบทออนไลน์และสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการเรียน ส่งผลให้ความกระตือรือร้นต่อการเรียนลดลง เช่น บริบทออนไลน์ไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรม ไม่ได้เห็นหน้ากัน รวมถึงมีเสียงรบกวนรอบข้าง สอดคล้องกับงานของ Hussein et al. (2020) ซึ่งกล่าวว่าปัญหาสิ่งรบกวนที่ทำให้ไม่สามารถจดจ่ออยู่กับการเรียนได้เป็นปัญหาหลักของการเรียนออนไลน์แบบกะทันหันนี้ และยังกล่าวว่าหัวใจของการเรียนออนไลน์ที่ว่าการเรียน

ออนไลน์ช่วยให้เรียนได้ตามความสะดวก ที่ไหน หรือเมื่อไหร่ก็ได้ (anywhere – anytime) ไม่สามารถใช้ได้กับสถานการณ์แบบฉุกเฉินนี้ เพราะจำเป็นต้องอยู่ในรูปแบบเมื่อไหร่ก็ได้ แต่ที่บ้าน (anytime – at home) เพราะไม่ได้มีทางเลือกด้านสถานที่เนื่องด้วยสถานการณ์ไม่ปกติของ COVID-19 ความพร้อมทางด้านสภาพแวดล้อมที่บ้านของแต่ละคนไม่เหมือนกัน นอกจากนักศึกษาแล้วก็ยังมีครอบครัวที่ต้องทำงานหรือเรียนจากบ้านเช่นกัน

“ไม่มีกิจกรรมเพิ่มความสนใจในการเรียน ไม่ตั้งใจเรียน อาจทำให้ซ้ำเสีย”

“เห็นหน้าผู้เรียนไม่ทั่วถึง ไม่มีสมาธิเท่ากับการเรียนในห้องจริง”

“บรรยากาศในการเรียนไม่ดีเนื่องจากเสียงจากรถขายของที่วิ่งผ่าน”

“ไม่มีสมาธิในการเรียน บางทีที่เรียนก็มีผู้ปกครองอยู่ ซึ่งทำให้เสียสมาธิง่าย”

“บรรยากาศการเรียนไม่ดีเท่าตอนเรียนในห้องเรียนทำให้มีบางครั้งที่สมาธิหลุด”

“ความเข้าใจลดน้อยลง สมาธิน้อยลง สภาพแวดล้อมไม่มีความดึงดูดที่จะเรียน ไม่มีสมาธิในการเรียน”

ในการแก้ปัญหานี้ ควรปรับสัดส่วนการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ synchronous และ asynchronous ให้เหมาะสม เพื่อให้ นักศึกษาสามารถปรับให้ตรงกับความสะดวกของสถานที่ที่บ้านได้ ทั้งนี้ ปัญหาเรื่องของระเบียบวินัยในการเลือกเรียนแบบเมื่อไหร่ก็ได้ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดปัญหาที่จะกล่าวต่อไปในส่วนอภิปรายผล

ปัญหาการสื่อสารและความใกล้ชิดกับครูอาจารย์และเพื่อน

ในการเรียนออนไลน์มีปัญหาการสื่อสารกับผู้สอนและเพื่อนไม่สะดวก และไม่ทันท่วงที ทั้งในขณะที่เรียนและหลังการเรียนด้วยเหตุผลหลายประการซึ่งเกี่ยวข้องกับปัญหาที่กล่าวถึงก่อนหน้านี้ เช่น การสื่อสารไม่สะดวกเกิดจากสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่ดี ไฟดับ การสื่อสารผ่านระบบไม่สะดวกเหมือนการสื่อสารกันต่อหน้า การขาดปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับผู้สอน และการขาดโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมชั้น

“บางครั้ง สัญญาณไม่ดีการสื่อสารไม่สะดวก การดูแลไม่ทั่วถึง”

“ก็ต้องรอว่าอาจารย์ว่างตอบไหม ไม่ได้คำตอบในทันทีเหมือนนั่งเรียนในห้อง

ไม่ได้แลกเปลี่ยนความรู้กับกลุ่มอื่น”

“เข้าถึงอาจารย์ได้ยากกว่าการเรียนในห้องเรียน”

“อินเทอร์เน็ตไม่ค่อยดีทำให้การสื่อสารบางช่วงของอาจารย์ฟังไม่รู้เรื่อง”

“ไม่ได้แลกเปลี่ยนความรู้กับกลุ่มอื่นไม่ได้คุยกับอาจารย์อย่างโดยตรง”

ภาระงานที่เพิ่มมากขึ้น

ข้อด้อยของการเรียนออนไลน์ข้อหนึ่งที่น่าสนใจคือ นักศึกษามีภาระงานต้องมากขึ้นเมื่อเทียบกับการเรียนในชั้นเรียนปกติ อาจเป็นเพราะงานหรือกิจกรรมที่จะได้รับมอบหมายให้ทำในห้องเรียน ถูกปรับให้เป็นงานที่ต้องศึกษาด้วยตนเองก่อนนำมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้สอนและเพื่อน ในคาบเรียนแบบ synchronous เพื่อเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างทุกคนในห้องเรียน บางกรณีผู้สอนต้องเสริมหรือเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมที่วางแผนไว้ก่อนหน้านี้ เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาต้องทำด้วยตนเอง (Huessein et al., 2020) จึงทำ

ให้ภาระงานส่วนตัวของนักศึกษามากขึ้น ผู้สอนอาจมีความกังวลว่าอาจไม่สามารถสอนให้ครบองค์ประกอบที่หลักสูตรวิชากำหนดตั้งแต่ต้นได้ เป็นเหตุให้ต้องมอบหมายงานแทนการเรียนในชั้นเรียน ดังนั้นจึงมีบทความ (เช่น พัชรารักษ์ ดวงชื่น 2020) ที่มีข้อเสนอแนะไว้ว่าต้องมีการกระชับหลักสูตร เพิ่มความยืดหยุ่นของรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อลดความเครียดและความกดดันทั้งผู้สอนและนักศึกษา

“สั่งงาน การจ่ายงาน การอธิบายรายละเอียดที่ทำให้งานมากองในช่วงเวลาสั้นๆ”

“สั่งเยอะเกินไปขนาดเรียนปกติงานยังไม่สั่งเยอะขนาดนี้”

“ออนไลน์เหนื่อยกว่าปกติ ไม่ค่อยมีสมาธิตอนเรียน การบ้านเยอะขึ้นมาก”

“มีเวลาว่างแต่ อ. ทุกคนคิดเหมือนกันจึงทำให้งานมีการเพิ่มขึ้นมากกว่าปกติ”

ข้อสังเกตข้อดีของการเรียนออนไลน์ มักเกี่ยวข้องกับปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อการเรียนรู้ และมีจุดที่น่าสนใจคือ นักศึกษากล่าวว่าภาระงานเพิ่มมากขึ้นกว่าการเรียนในห้องเรียน อาจมีสาเหตุจากต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง และต้องรับผิดชอบการเรียนของตนเองมากขึ้น ไม่ได้ทำกิจกรรมร่วมกันในห้องเรียน และทำเสร็จในห้องเรียน จึงอาจทำให้รู้สึกว่ามีงานเพิ่มขึ้น

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเรียนการสอนในห้องเรียนกับการสอนออนไลน์ที่เกิดขึ้นแบบกะทันหันเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 บทความในส่วนนี้จะนำเสนอข้อสรุปที่สำคัญที่จะสะท้อนให้เห็นข้อเปรียบเทียบ จุดเด่นและข้อจำกัด ระหว่างประสบการณ์การเรียนในห้องเรียนและการเรียนออนไลน์อย่างชัดเจน และนำมาพิจารณาให้ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สอนในการปรับการสอนทั้งสองรูปแบบ นอกจากนี้จากผลวิจัยยังให้ข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษาที่ต้องการปรับหลักสูตรเป็นแบบผสมผสานในภาวะปกติในอนาคต และข้อเสนอแนะในการเตรียมพร้อมสำหรับการเรียนออนไลน์เต็มรูปแบบเนื่องจากสถานการณ์ฉุกเฉินในส่วนท้ายอีกด้วย

โดยสรุป ความคิดเห็นจากนักศึกษาจำนวน 975 คนที่ตอบแบบสอบถามออนไลน์สามารถนำมาสรุปได้ 3 ประเด็น ได้แก่ สัดส่วนของการเรียนการสอนในชั้นเรียนและแบบออนไลน์ ข้อดีและข้อดีของการเรียนแต่ละรูปแบบ

1. นักศึกษาส่วนใหญ่ยอมรับการเรียนแบบผสมผสานของทั้งสองรูปแบบ โดยนักศึกษาประมาณ 2 ใน 3 คิดว่าควรมีสัดส่วนของการเรียนในห้องเรียนมากกว่าแบบออนไลน์ (สอดคล้องกับ Imsard, 2020; Shahzad et al., 2020 และ อมรา ติรศิริวัฒน์ 2563 ซึ่งระบุว่า การเรียนในชั้นเรียนมีคุณภาพมากกว่าออนไลน์ทั้งในด้านการเรียน การสอนและการวัดประเมิน) และสัดส่วนที่ตอบมากที่สุด (1 ใน 3 ของผู้ตอบ) คือการเรียนในห้องต่อการเรียนออนไลน์เป็นสัดส่วน 70:30
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนในห้องเรียน มีข้อดีคือ เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาและผู้สอน บรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ และสะดวก ไม่มีความกังวลเกี่ยวกับอุปกรณ์เชื่อมต่อ และมีข้อดีคือ สิ้นเปลืองทรัพยากรและค่าใช้จ่าย ต้องเตรียมความพร้อมก่อนเรียน มีสิ่งที่รบกวนการเรียน ไม่มีบันทึกการสอนไว้ทบทวนภายหลัง

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนแบบออนไลน์ มีข้อดีคือ ไม่มีข้อจำกัดด้านการกำหนดเวลาในการเรียน ประหยัดทรัพยากรทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย ส่งเสริมการฝึกการจัดการการเรียนรู้ของตนเอง และลดความเสี่ยงในการติดเชื้อ COVID-19 และมีข้อด้อยคือ ความไม่พร้อมของอุปกรณ์ การเชื่อมต่อและปัญหาเกี่ยวกับสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ บริบทออนไลน์และสภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการเรียน ปัญหาในการสื่อสารและความใกล้ชิดกับผู้สอน และเพื่อนร่วมชั้นเรียน และภาระงานที่เพิ่มมากขึ้น

จากข้อดีและข้อด้อยดังกล่าวมีข้อสังเกตว่าประเด็นข้อดีของการเรียนในห้องเรียนและข้อด้อยของการเรียนออนไลน์ และข้อด้อยของการเรียนในห้องเรียนและข้อดีของการเรียนออนไลน์ จะเป็นประเด็นที่คล้ายคลึงและเชื่อมโยงกัน (ในตารางที่ 1 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกันถูกกำกับด้วยอักษรเดียวกัน เช่น (A) เกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ (B) ด้านบริบทและสภาพแวดล้อม) สังเกตได้ว่าประเด็น A ปฏิสัมพันธ์ B บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียน และ C ความพร้อมด้านอุปกรณ์ เป็นเรื่องที่มีการเรียนในห้องเรียนเหนือกว่าการเรียนออนไลน์ (ถึงแม้จะมีนักศึกษากล่าวถึงสิ่งรบกวนในห้องเรียน ส่วนใหญ่เกิดจากสมาธิในการเรียนของผู้เรียนเอง เช่น คุยเล่นกับเพื่อน) ดังนั้นหากต้องจัดการเรียนออนไลน์ ควรเน้นการเตรียมความพร้อมและให้การสนับสนุนทั้ง 3 ด้านนี้ ส่วนประเด็น E ไม่มีข้อจำกัดด้านตารางเวลาเรียน และ D ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย เป็นข้อดีและเป็นโอกาสของการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์มากขึ้นในอนาคต

ตารางที่ 1 สรุปความคิดเห็นทั้งข้อดีและข้อด้อยของการเรียนในชั้นเรียนและการเรียนออนไลน์

ประเด็น	ความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนในห้องเรียน	ความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนออนไลน์
ข้อดี	(A) เอื้อการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาและผู้สอน (B) บรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ (C) สะดวก ไม่มีความกังวลเกี่ยวกับอุปกรณ์เชื่อมต่อ	(E) ไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาในการเรียน (D) ประหยัดทรัพยากร ทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย ส่งเสริมการฝึกการจัดการการเรียนรู้ของตนเอง ลดความเสี่ยงในการติดเชื้อ COVID-19
ข้อเสีย	(D) สิ้นเปลืองทรัพยากรและค่าใช้จ่าย (E) ต้องเตรียมความพร้อมก่อนเรียน (B) มีสิ่งรบกวนการเรียนรู้ ไม่มีบันทึกการสอนไว้ทบทวนบทเรียน	(C) ขาดความพร้อมของอุปกรณ์ การเชื่อมต่อและปัญหาสัญญาณ (B) บริบทออนไลน์และสภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการเรียน (A) ปัญหาการสื่อสารและความใกล้ชิดกับผู้สอนและเพื่อน ภาระงานที่เพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ มีบางประเด็นที่เป็นข้อดีและข้อด้อยที่เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละรูปแบบ คือการเรียนในห้องเรียนไม่มีบันทึกการสอนไว้ทบทวนบทเรียน ซึ่งทำให้การสอนออนไลน์มีข้อเหนือกว่าในด้านนี้ อีกทั้งการเรียนออนไลน์ส่งเสริมการจัดการและรับผิดชอบการเรียนของตนเองมากขึ้น (เช่นเดียวกับ Shahzad et al., 2020) ดังนั้นการเตรียมทักษะด้านการรับผิดชอบ การวางแผนการเรียนและการเรียนรู้ด้วยตนเองจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ ประการสุดท้ายคือนักศึกษาแสดงความรู้สึกในเชิงลบต่อการเรียนออนไลน์ว่ามีภาวะเครียดจากการมีภาระงานมากขึ้น (เช่นเดียวกับ Pasaribu & Dewi, 2021) ผู้สอนให้งานมากกว่าการเรียนในชั้นเรียนปกติมาก ดังนั้นการปรับเป็นการเรียนแบบออนไลน์ ควรต้องมีการออกแบบแผนการเรียนแบบออนไลน์อย่างเหมาะสมด้วย

โดยภาพรวม หากจะมีการปรับเปลี่ยนการสอนเป็นแบบออนไลน์ ครูหรือผู้ออกแบบหลักสูตรควรคำนึงถึงความเหมาะสมของบทเรียนและปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อทัศนคติของผู้เรียน เนื่องด้วยทัศนคติของผู้เรียนเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สามารถสะท้อนความสำเร็จของการเรียนการสอนได้ (Gardner, 1985; Littlewood, 1984; Gardner & Lambert, 1972 และ Ellis, 1994) และจากผลวิจัยแสดงให้เห็นว่าผู้ออกแบบบทเรียนต้องให้ความสำคัญกับ 3 ประเด็นหลักคือ A ปฏิสัมพันธ์ B บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียน และ C ความพร้อมด้านอุปกรณ์ ขณะที่ประเด็นด้านความพร้อมด้านอุปกรณ์แก้ไขได้ด้วยการได้รับการสนับสนุนจากสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในการหามาตรการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการเรียน ส่วนต่อไปจึงจะให้ข้อเสนอแนะสำหรับประเด็น ปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนออนไลน์ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนในรายละเอียดมากขึ้น โดยมีทั้งข้อเสนอแนะทั้งการเปลี่ยนเป็นแบบออนไลน์แบบกะทันหันเนื่องจากสถานการณ์ฉุกเฉิน และการบูรณาการเพิ่มสัดส่วนของการเรียนออนไลน์ในหลักสูตรในภาวะปกติจากการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เรียนร่วมด้วย เพื่อให้เกิดหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนด้วยอีกด้านหนึ่ง

ข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษาที่ต้องการปรับหลักสูตรเป็นแบบผสมผสานในภาวะปกติ

อ้างอิงจากผลวิจัย นักศึกษาให้ความเห็นว่าควรมีการเรียนการสอนในห้องมากกว่าการเรียนแบบออนไลน์ โดยมีสัดส่วนประมาณ 70:30 (ซึ่งตรงกับการวิจัยของ Sreehari, 2020) โดยการเพิ่มหลักสูตรออนไลน์เข้ามาใช้สำหรับการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้จัดการด้านเวลาเรียน และพัฒนาทักษะการเรียนด้วยตนเอง (ข้อดีของการเรียนออนไลน์จากความคิดเห็นของนักศึกษา) ซึ่งจะช่วยประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางออกจากที่พักและค่าครองชีพในการไปมหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตามสถานศึกษาควรพิจารณาปรับค่าบำรุงการศึกษาและค่าลงทะเบียนสำหรับส่วนของการเรียนออนไลน์ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์อย่างเหมาะสมอีกด้วย

นอกจากนี้เพื่อแก้ปัญหาของการเรียนออนไลน์ ในด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการเรียนและมีสิ่งรบกวนจากสภาพแวดล้อมรอบข้าง หากเป็นสภาวะการณ์ปกติ นักศึกษาสามารถเลือกเรียนแบบที่ไหนก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นที่บ้านอย่างเดียว และ หากเป็นการเรียนที่บ้าน สถานศึกษาอาจมีการชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ปกครองถึงการเรียนรูปแบบใหม่เพื่ออำนวยความสะดวกในด้านสถานที่ของนักศึกษาผ่านเอกสารที่เป็นทางการเพื่อให้เกิดเป็นแนวปฏิบัติที่เข้าใจตรงกันว่านักศึกษาจำเป็นต้องเรียนจากที่บ้าน และอาจเตรียมคู่มือ

ฉบับย่อสำหรับผู้ปกครองด้วยได้ (เช่น ตามข้อเสนอแนะของ ภูมิมา ภิญโญสินวัฒน์ 2020) ทั้งนี้ผู้สนใจอาจทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยเกื้อหนุนและปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับสถานที่และสิ่งแวดล้อมในการเรียนจากบ้านที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา เพื่อนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการให้ข้อเสนอแนะแก่นักศึกษาในการเลือกสถานที่และสิ่งแวดล้อมในการเรียนหากมีการผสมผสานการเรียนออนไลน์กับชั้นเรียนปกติมากขึ้นในอนาคต และเป็นข้อมูลในการจัดทำคู่มือให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองในการเตรียมพร้อมด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนของผู้เรียนให้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการเตรียมพร้อมสำหรับการเรียนออนไลน์เต็มรูปแบบเนื่องจากสถานการณ์ฉุกเฉิน

หากต้องมีการปรับการสอนเป็นแบบออนไลน์เต็มรูปแบบด้วยสถานการณ์ฉุกเฉิน ประเด็นที่ต้องคำนึงถึงนอกเหนือจากทัศนคติและความพึงพอใจของผู้เรียน ในทางปฏิบัติคือควรคำนึงถึงการทดแทนการเรียนในชั้นเรียน ซึ่งต้องพิจารณาข้อดีของการเรียนในห้องเรียนเพื่อปิดข้อด้อยของการเรียนออนไลน์ ตามที่นักศึกษาให้ความคิดเห็นไว้ได้แก่ ความพร้อมของอุปกรณ์ การเชื่อมต่อและสัญญาณอินเทอร์เน็ต บริบทออนไลน์ที่ไม่เอื้อต่อการเรียนเหมือนการเรียนในชั้นเรียน ความสะดวกและความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารกับผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียน และประเด็นสำคัญที่เป็นข้อเสียเฉพาะเจาะจงของการเรียนออนไลน์คือภาระงานซึ่งประเด็นที่กล่าวมามีผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนคือสถานศึกษาที่ต้องสนับสนุนด้านอุปกรณ์จำเป็นสำหรับการเรียนออนไลน์ ผู้ปกครองต้องทำความเข้าใจและอำนวยความสะดวกด้านสถานที่เมื่อนักศึกษาเรียนออนไลน์จากที่บ้านรวมทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ ส่วนผู้สอนควรให้ความสำคัญ 3 ประเด็นหลักคือ ปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนออนไลน์ การติดต่อสื่อสาร และภาระงาน

ด้านแรก การสร้างปฏิสัมพันธ์ในการเรียนแบบออนไลน์ ผู้สอนสามารถใช้แพลตฟอร์มและแอปพลิเคชันต่าง ๆ เพิ่มปฏิสัมพันธ์หลากหลายรูปแบบ จัดทำกิจกรรมที่กระตุ้นความสนใจ (Lapitan et al., 2021; Watson Todd, 2020) ดังนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องได้รับการแนะนำเกี่ยวกับทางเลือกเหล่านี้ คำแนะนำหรือการอบรมให้มีทักษะดิจิทัล เพื่อพัฒนาความชำนาญในการใช้ประโยชน์ของแพลตฟอร์มในการสร้างปฏิสัมพันธ์ได้มากขึ้น (Pasaribu & Dewi, 2021) ด้านที่สอง มีช่องทางและเวลาของการติดต่อสื่อสารที่ชัดเจน ทั้งสำหรับระหว่างผู้สอนและผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน ด้านที่สาม ไม่สร้างภาระงานมากกว่าการเรียนแบบปกติ โดยเน้นให้ทำงานร่วมกัน กระชับหลักสูตร ปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ผ่อนคลายตัวชี้วัด (พัชรภรณ์ ดวงชื่น 2020) มีกิจกรรมให้ศึกษาด้วยตนเองได้ แต่ไม่ผลักให้เป็นภาระของผู้เรียนทั้งหมด จัดตารางและแจ้งให้ทราบว่าผู้สอนคอยช่วยเหลือตามเวลานั้น ๆ สนับสนุนหากเกิดปัญหาหรือข้อสงสัยในประเด็นการเรียน ตามตารางเวลาที่แจ้ง เปิดโอกาสให้มีการพูดคุย ปรึกษาปัญหา ช่วยทั้งเรื่องภาระงาน ปฏิสัมพันธ์ วินัยในการเรียน สร้างทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ดูเพิ่มเติมได้ที่ Hussein et al., 2020) ทั้งนี้ การศึกษาต่อยอดที่น่าสนใจคือ ผู้สอนมีการปรับหรือเปลี่ยนแปลงประเภทและจำนวนของภาระงานจากผลกระทบของสถานการณ์ฉุกเฉินหรือไม่ อย่างไร และพิจารณาเห็นข้อดีและข้อเสียของการเปลี่ยนแปลงนั้นอย่างไร ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สอนท่านอื่นในการนำไปพิจารณาการจัดการภาระงานให้เหมาะสม

ผลการศึกษาด้านข้อดีข้อเสียของการเรียนในชั้นเรียนและการเรียนออนไลน์แบบกะทันหันนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สอน สถานศึกษา นักการศึกษา และผู้เกี่ยวข้องในการวางแผนหลักสูตรทั้งในสถานการณ์ที่ต้องรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหันเพื่อไม่ให้เกิดการเรียนหยุดชะงักและรับมือกับบริบทการเรียนการสอนที่เปลี่ยนไปตามก้าวหน้าของเทคโนโลยีโดยพิจารณาจากประสบการณ์และความคิดเห็นของนักศึกษาเป็นสำคัญด้วย เพื่อให้การวางแผนส่งเสริมข้อดีและปรับปรุงข้อด้อย หลีกเลี่ยงการเกิดปัญหาซ้ำ และให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ให้มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- นุชนาฏ วรยศศรี. (2544). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตพระนครใต้. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการอุดมศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัชรภรณ์ ดวงชื่น. (2563). การบริหารจัดการศึกษารับมือความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด-19. *วารสารศิลปการ* *จัดการ*, 4(3), 783-795
- ภูมิมา ภิญญินันต์. (2020). จัดการเรียนการสอนอย่างไรในสถานการณ์โควิด-19: จากบทเรียนต่างประเทศสู่การจัดการเรียนรู้ของไทย. สืบค้นจาก <https://tdri.or.th/2020/05/examples-of-teaching-and-learning-in-COVID-19-pandemic/>. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2564.
- รัชดากร พลภักดี. (2563). การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์ COVID-19. *วารสารเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม*, 19 (1), 1-5
- ศุภิกา นิธิติชัย. (2561). ทักษะจิต แรงจูงใจ และพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 9(2), 138-170
- สายสมร เฉลยกิตติ, จินตนา อาจสันเทียะ, มักเดลาณา สุภาพร ดาวดี. (2563). ผลกระทบโรคระบาด COVID-19 : การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาล. *วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล*, 36 (2), 255-262
- สุนิสา สิงห์แก้ว, ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์. (2563). การใช้เทคนิคการสอนของอาจารย์สายสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ช่วงการระบาดของไวรัสโควิดในประเทศไทยระยะแรก. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 35 (3), 131-141
- อมรา ตีรศรีวัฒน์. (2563). การประเมินข้อดีและข้อด้อยของการจัดการเรียนการสอนบัญชีออนไลน์ในวิชาด้านการบัญชี โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาการบัญชี มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ : ในสถานการณ์ของการรักษา ระยะห่างทางสังคมช่วงโรคระบาด COVID-19. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ*, 9(2), 179-194.
- Angelova, M. (2020). Students' attitudes to the online university course of management in the context of COVID-19. *International Journal of Technology in Education and Science (IJTES)*, 4(4), 283-292.

- Bailey, D. R., & Lee, A. R. (2020). Learning from experience in the midst of COVID-19 : benefits, challenges, and strategies in online teaching. *Computer-Assisted Language Learning Electronic Journal*, 21(2), 178-198.
- Daniel, M. O. R. T. A. L. I. (2021). Increasing blended Learning in Post-COVID-19 EFL Courses. *Shizuoka University of Art and Culture Bulletin*, 21, 187-192.
- Ellis, R. (1994). *Second Language Acquisition*. Oxford: Oxford University Press
- Gardner, R.C., & Lambert, W.E. (1972). *Attitudes and motivation in second language learning*. Newbury House.
- Gardner, R. C. (1985). *Social psychology and second language learning: The role of attitudes and motivation*. London: Edward Arnold.
- Hussein, E., Daoud, S., Alrabaiah, H., & Badawi, R. (2020). Exploring undergraduate students' attitudes towards emergency online learning during COVID-19 : A case from the UAE. *Children and Youth Services Review*, 119, 105699.
- Imsa-ard, P. (2020). Thai university students' perceptions towards the abrupt transition to 'forced' online learning in the COVID-19 situation. *Journal of Education Khon Kaen University*, 43(3), 30-44.
- Khalil, R., Mansour, A. E., Fadda, W. A., Almisnid, K., Aldamegh, M., Al-afeesah, A., Alkhalifah A. & Al-Wutayd, O. (2020). The sudden transition to synchronized online learning during the COVID-19 pandemic in Saudi Arabia:a qualitative study exploring medical students' perspectives. *BMC medical education*, 20(1), 1-10.
- Lapitan Jr, L. D., Tiangco, C. E., Sumalinog, D. A. G., Sabarillo, N. S., & Diaz, J. M. (2021). An effective blended online teaching and learning strategy during the COVID-19 pandemic. *Education for Chemical Engineers*, 35, 116-131.
- Lee, S.J., Srinivasan, S., Trail, T., Lewis, D. and Lopez, S. (2011). Examining the relationship among student perception of support, course satisfaction, and learning outcomes in online learning. *The internet and higher education*, 14 (3), 158-163.
- Littlewood, W. (1984). *Foreign and second language learning: Language-acquisition research and its implications for the classroom*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mahfouz, S. M., & Salam, W. J. (2021). Jordanian University Students' Attitudes toward Online Learning during the COVID-19 Pandemic and Lockdowns: Obstacles and Solutions. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 20(1).
- OECD (2020). *The potential of online learning for adults: Early lessons from the COVID-19 crisis*. Retrieved from

- <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/the-potential-of-online-learning-for-adults-early-lessons-from-the-COVID-19-crisis-ee040002/>. On March 5, 2021.
- Okwumabua, T. M., Walker, K. M., Hu, X., & Watson, A. (2011). An exploration of African American students' attitudes toward online learning. *Urban Education*, 46(2), 241-250.
- Pasaribu, T. A., & Dewi, N. (2021). Indonesian EFL Students' Voices on Online Learning during COVID-19 through Appraisal Analysis. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, 14(1), 399-426.
- Shahzad, S. K., Hussain, J., Sadaf, N., Sarwat, S., Ghani, U., & Saleem, R. (2020). Impact of Virtual Teaching on ESL Learners' Attitudes under COVID-19 Circumstances at Post Graduate Level in Pakistan. *English Language Teaching*, 13(9), 1-9.
- Smart, K. L., & Cappel, J. J. (2006). Students' perceptions of online learning: A comparative study. *Journal of Information Technology Education: Research*, 5(1), 201-219.
- Sreehari, P. (2020). Online learning during the COVID-19 lockdown: Learners' perceptions. *Journal of Critical Reviews*, 7(19), 300-307. doi:10.31838/jcr.07.19.36
- Srikrai, P. S. (2008). Project-based learning in EFL classroom. *Journal of humanity and sociology of Khon Kaen University*, 25(1), 53-79.
- Suanpang, P., Petocz, P., & Kalceff, W. (2004). Student attitudes to learning business statistics: Comparison of online and traditional methods. *Journal of Educational Technology & Society*, 7(3), 9-20.
- Vansteenkiste, M., Simons, J., Lens, W., Soenens, B., Matos, L., & Lacante, M. (2004). Less is sometimes more: Goal content matters. *Journal of Educational Psychology*, 96, 755-764.
- Watson Todd, R. (2020). Teachers' Perceptions of the Shift from the Classroom to Online Teaching. *International Journal of TESOL Studies*, 2(2), 4-17.